

Verliefd en vertrappeld
Het beeld van vrouwen in Jekyll & Hyde-verfilmingen

Ludo Maas
Studentnummer: 851100805
Adres: Generaal van der Plaatstraat 19 4811RE Breda
Telefoon: 0618081930
E-mail: moderndances@gmail.com

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. De Victoriaanse periode baart een boek	4
2. Het beeld van vrouwen in Jekyll & Hyde-verfilmingen	5
2.1 Stilletjes verliefd op Jekyll & Hyde in de jaren '20	5
2.2 Jekyll & Hyde worden verleid in de assertieve jaren '30	6
2.3 Mary Reilly, de vrouwelijke tegenstem vanaf de jaren '60	7
Slotbeschouwing	9
Literatuurlijst	10

Inleiding

Het lichaam stuiterde heen en weer over de weg en je kon de botten horen kraken. Bij dat afgrijselijke gezicht en die afgrijselijke geluiden was het meisje flauwgevallen.¹

Op een late avond in het jaar 18** had Robert Louis Stevenson een nachtmerrie die hem bijbleef. Stevenson deed wat een schrijver betaamt. Hij verwerkte zijn droom in een verhaal. Als eerste proeflezer fungeerde – zoals altijd – Stevensons echtgenote Fanny.² Zij vond *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* rieken naar moreel onverdedigbaar sensationisme. Dat werd ruzie, en haar man gooide de papieren woedend in de haard.³ Of was het toch Fanny die het script vernietigde?⁴ Hoe de ruzie ook eindigde, deze huwelijks episode is waarschijnlijk het enige moment dat Hyde zich tijdens zijn schepping liet bedwingen door het 'zwakkere geslacht'. Stevensons tweede versie is het boek dat vandaag de dag nog altijd bekendheid geniet. Dankzij, of ondanks 'zijn' vrouw.

De handelende dan wel oordelende rol van vrouwen in de novelle is – gezien de voorgaande anekdote – opmerkelijk. Die is er namelijk niet. Hun optreden is even sporadisch als anoniem.⁵ Stevenson novelle is daarmee een typische uiting van de tijd waarin het verhaal ontstond. In de Victoriaanse periode stonden vrouwen aan de zijlijn. Mannen hadden als enige recht van spreken. Lang zou deze situatie echter niet meer duren. De suffragettes begonnen zich al te roeren. Traditionele rolpatronen begonnen te verschuiven.⁶

Het is juist in deze transformatieve laat-Victoriaanse periode dat het filmmedium wordt uitgevonden. Jekyll & Hyde is al snel een geliefd verhaal op het witte doek. De eerste adaptatie verschijnt in 1908, slechts zeven jaar na de dood van koningin Victoria.⁷ In 1920 waren er al zeven Amerikaanse versies gemaakt⁸. Het boek raakte daarbij uit zicht. Geen van de adaptaties benadrukt dat er literatuur wordt verfilmd.⁹ Vreemd is dat niet. Jekyll/Hyde lijkt geboren voor het doek. Hij is de letterlijke uitbarsting van het lichamelijke. In veel filmversies richt de slechtheid van Hyde zich op vrouwen.¹⁰ De vraag dringt zich op of dit thema in de loop van de filmgeschiedenis anders is verbeeld. Op welke manier hebben de vrouwen een stem gekregen? Wordt hun pijn op waarde geschat, of is de vrouw altijd het tweedimensionale plaatje gebleven dat achteloos vertrappeld kan worden?

1

R.L. Stevenson, *De zonderlinge geschiedenis van dr. Jekyll & mr. Hyde* (Utrecht 2015), 42-43.

2 C. Frayling, *De herkomst van horror* (Hilversum 1996), 147.

3 C. Campbell, 'Women and Sadism in Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde: "City in a Nightmare"', *English Literature in Transition, 1880-1920* (2014), 309.

4 <http://www.theguardian.com/uk/2000/oct/25/books.booksnews> URL bezocht op 11 september '15

5 M. Bryk, 'The maidservant in the attic: Rewriting Stevenson's strange case of Dr Jekyll and Mr Hyde in Valerie Martin's *Mary Reilly*', *Women: A Cultural Review* (2004), 209.

6 S. Cao & Liu Dan, 'Femininity in The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde', *English Language and Literature Studies* (2012), 127.

7 P. Hardy, *Science Fiction* (Londen 1984), 31

8 P. Hardy, *Science Fiction* (Londen 1984), 63

9 C. Geraghty, 'Innarrative and characterization in classic adaptations. David Copperfield, Oliver Twist, and Pride and Prejudice', in *Bewerkte boeken. Verfilmingen van literaire teksten* (Heerlen 2014), 34.

10 C. King, 'Dr. Jekyll and Mr. Hyde: A Filmography', *Journal of Popular Film and Television*, (2010), 10.

1. De Victoriaanse periode baart een boek

In februari 1886 marcheerden duizenden socialistische protestanten naar Hyde Park.¹¹ Op hun mars kwamen ze langs de clubs van de rijken. Bijna de gehele negentiende eeuw was de boven- en middenklasse gepreoccupeerd geweest met twee dingen: het verdienen van geld en 'keeping up appearances'. Zeker, ook de hoge heren waren niet zonder zonden, maar die beleefden zij in het geheim, ver weg van de schone schijn. Thuis blonk alles smetteloos. Deze levenshouding werd gereflecteerd in hun Victoriaanse waarden, gestoeld op conservatisme en strenge fatsoensnormen.¹² Zelfs de kunsten verdorpen. Van Canegem verwoordde dit in een seksuele metafoor: 'Zelden is het zaad van kunsten en letteren in een zo barre grond gevallen als in het Victoriaanse Engeland.'¹³ Ook in hun klederdracht toonde de Victorianen een zucht naar het zedelijke. De bourgeoisie was van top tot teen in kleren gehuld. Veel meer dan het gezicht was niet zichtbaar.¹⁴ De vleeselijke verleidingen werden vermoedelijk juist sterker door deze extreme eisen.¹⁵ Richting het einde van de negentiende eeuw was de neurotische beklemming volgens Hobsbawm op zijn hevigst. De historicus schreef: 'de seksualiteit was een van de slachtoffers van dit conflict, de hypocrisie de overwinnaar.'¹⁶

In datzelfde broeierige voorjaar van 1886 verscheen *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* van Stevenson. De Schotse schrijver was maar al te bekend met de Victoriaanse moraal. Hij groeide op in een streng maar bovenal respectabel middenklasse gezin te Edinburgh.¹⁷ Stevensons sterk ontwikkelde goed/kwaad-besef werd als kind al door zijn christelijke nanny gevormd. Zij vertelde zo overtuigend over de bijbelse verschrikkingen dat Stevenson er nachtmerries van kreeg.¹⁸ Jaren later leerde hij tijdens zijn studiejaren de schaduwavonturen van de welgestelde mannen kennen. Stevenson was echter vast van plan om zich niet te laten vangen door de hypocrisie van de dubbele moraal: overdag een heer, 's nachts een monster.¹⁹

Stevenson verwerkte zijn ideeën over 'de dualiteit van de mens' in wat zijn meest bestudeerde en verfilmde werk zou worden. De mysterieuze novelle over de wetenschapper Jekyll en diens duistere alter ego Hyde leent zich tot een waaier van interpretaties.²⁰ Juist de vele open plekken maken de tekst tot literatuur.²¹ Stevenson volgt daarmee de geheimzinnige tactiek van zijn hoofdpersonage. Jekyll verstopt zijn zonden achter een façade. Ook Stevenson verhuult de verschrikkelikheden die buiten ons gezichtsveld plaatsvinden.²² Wellicht was het toch de Victoriaanse moraal die hem tegenhield. In elk geval vermeed hij volgens Nabokov een roman lang om de zondevolle geneugten een 'vrouwelijk' gezicht te geven.²³

11 <http://greenmansoccasional.blogspot.nl/2008/02/8-february-1886-black-monday.html> URL bezocht op 9 september '15.

12 https://nl.wikipedia.org/wiki/Victoriaans_tijdperk URL bezocht op 9 september '15.

13 R. van Canegem, *Geschiedenis van Engeland* (Leuven 2003), 339.

14 E.J Hobsbawm, *De tijd van het kapitaal* (Amsterdam 1979), 250.

15 E.J Hobsbawm, *De tijd van het kapitaal* (Amsterdam 1979), 251.

16 E.J Hobsbawm, *De tijd van het kapitaal* (Amsterdam 1979), 250.

17 C. Frayling, *De herkomst van horror* (Hilversum 1996), 125.

18 T. Burke, *York Notes. The Strange Case of Dr Jekyll and Hyde* (Londen 1998), 6.

19 T. Burke, *York Notes. The Strange Case of Dr Jekyll and Hyde* (Londen 1998), 7.

20 C. Campbell, 'Women and Sadism in Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde: "City in a Nightmare"', *English Literature in Transition* (2014), 309.

21 K. Brillenburg Wurth en A. Rigney, *Het leven van teksten. Een inleiding tot de literatuurwetenschap* (Amsterdam 2006), 215.

22 V. Nabokov, *Lectures on literature* (New York 1980), 193.

23 V. Nabokov, *Lectures on literature* (New York 1980), 194.

2. Het beeld van vrouwen in Jekyll & Hyde-verfilmingen

Het is juist de rol van de vrouw die we in dit artikel bekijken. We zullen ons over drie adaptaties uit drie verschillende tijdvakken buigen. Juist langgekoesterde teksten krijgen volgens filmwetenschapper Stam in adaptaties steeds een nieuwe invulling²⁴. Iedere 'mutatie' (misschien moeten we met Nabokov van een 'hydization' spreken²⁵) draagt er zo aan bij dat het verhaal door middel van nieuwe accenten blijft voortleven. Doordat Jekyll & Hyde al zoveel jaren als inspirerende brontekst fungeert, zou men de positie van de vrouw moeten kunnen zien veranderen. Een nieuwe tijd, een nieuwe ideologie.

Als handvat om de rol van de vrouw in de films te kunnen benoemen, pas ik een idee van Cao toe.²⁶ Zij analyseerde in een artikel het concept 'feminity' in het boek van Stevenson. Ze maakt hierbij een onderscheid tussen de volgende drie stereotype 'functies' die in de Victoriaanse periode voor een vrouw acceptabel werden geacht, vrouwbeelden die ook in de verfilmingen terug zullen keren:

*De vrouw als een nederige tegenhanger van mannen in een sociaal-culturele context

*De vrouw als seksueel wezen in een gender context

*De vrouw als 'object' van een Oedipus complex in een familiale context

2.1 Stilletjes verliefd op Jekyll & Hyde in de jaren '20

De adaptatie van Robertson uit 1920 is de eerste die onze aandacht verdient. Dit is de bekendste 'zwijgende' versie. Het scenario werd geschreven door Clara S. Beranger. Zij werkte voor het productiehuis van Demille, waar ze ervoor waakte dat haar scenario's op de manier die zij wenste werden verfilmd.²⁷ In deze vroege jaren van de cinema waren vrouwelijke scenaristen een bijzonder gewilde kracht in de filmstudio's. Het publiek was dol op Victoriaanse verhalen vervuld van vrouwelijk verlangen ('the cult of true womanhood').²⁸

Berangers versie van Jekyll/Hyde is dan ook een typerend voorbeeld van een Victoriaans melodrama waarin 'het slechte' gelijkgesteld wordt met 'seksueel verlangen', een verlangen dat enkel door mannen, en alleen in volks gezelschap beleefd mag worden.²⁹ Jekyll is hier een jonge dokter zonder 'levenservaring' die door zijn oudere vrienden richting zonde wordt geleid. In een treffende sequentie zonderen de mannen zich af van hun vrouwen om zich aan échte conversatie te wijden. Parallel daaraan zien we een shot waarin de echtgenoten lusteloos rondhangen, ze veren pas weer op als er een man verschijnt

Millicent (de dochter van één van de hoge heren) vertegenwoordigt als Jekylls 'love interest' het eerste archetype dat Cao onderscheidt: de vrouw als nederige tegenhanger van de man. Millicent personifieert het patriarchale ideaal van een vrouw die enkel voldoening in een man kan vinden. Jekyll is haar 'clearest mirror'.³⁰ Ze is zo tweedimensionaal dat ze geen tekst nodig heeft. Het valt

24 Robert Stam. 'Introduction: The Theory and Practice of Adaptation', in *Bewerkte boeken. Verfilmingen van literaire teksten* (Heerlen 2014), 34.

25 Nabokov verachtte de filmversies. ('You will ignore the fact that ham actors under the direction of porck packers have acted in a parody of the book, which parody was then photographed on a film', zie noot 14.)

26 S. Cao & Liu Dan, 'Femininity in The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde', *English Language and Literature Studies* (2012), 123.

27 https://en.wikipedia.org/wiki/Clara_Beranger URL bezocht op 11 september '15.

28 D. Casella, 'Feminism and the Female Author: The Not So Silent Career of the Woman Scenarist in Hollywood—1896–1930', *Quarterly Review of Film and Video* (2006), 218.

29 P. Hardy, *Science Fiction* (Londen 1984), 63.

30 A. Scholz, 'Jamesian Proportions. The Henry James Film Boom in the 1990s' in *Bewerkte boeken. Verfilmingen van*

op hoe vaak de lippen van actrice Mansfield bewegen, zonder dat er een tussentitel volgt. Ze 'spreekt' pas al het misloopt. Dan bekommert Millicent zich haast moederlijk om de 'ziekelijke' Jekyll.

De vrouw als seksueel wezen verschijnt in de sensuele vorm van de prostituee Gina. Jekyll durft gehinderd door zijn moraal niet van haar diensten gebruik te maken, maar zodra hij in Hyde verandert... Hyde toont zich meteen geïnteresseerd in de zegelring van Gina. Met wat goede Freudiaanse wil heeft dit juweel een vulva-achtige vorm. Het doosje kan zelfs open, waarop de danseres vertelt dat binnenin een gif zit verstopt. De boodschap is duidelijk: de seksuele energie van de verleidelijke vrouw is dodelijk.

Ondanks dat vrouwen in deze adaptatie een plaats in de wereld van Jekyll & Hyde krijgen, wordt hen geen intellectuele inhoud gegeven. De vrouwelijke personages wekken slechts medelijden op; ze lijden ofwel psychologisch, ofwel fysiek.³¹ Tegelijkertijd toont de film nergens 'straten vol van slachtoffers van Hyde's slechtheid' waarover de tussentitels spreken. Des te verrassender is het dat de akelige scene waarmee het boek van Stevenson opent, de film wél heeft gehaald. De episode van het onder de voet gelopen kind heeft echter een veelzeggende wijziging ondergaan. Het is hier niet langer een meisje dat vertrappeld wordt, maar een jongetje.

2.2 Jekyll & Hyde worden verleid in de assertieve jaren '30

In het decennium na 1920 werd de wereld van Hollywood op zijn kop gezet. 'Talkies' deden hun intrede, en begin jaren '30 heerste in Hollywood een ongekende vrijheid. Men durfde de Victoriaanse periode zelfs 'naïef' en 'achterlijk' te noemen.³² Deze volwassen 'pret' was echter van korte duur. De censurerende Motion Picture Production Code zette de rem er vanaf 1934 op.³³ Vóór deze code algemeen ingang vond, wist Mamoulian echter een expliciete adaptatie te maken die meteen als de beste Jekyll & Hyde-verfilming werd gezien³⁴.

De vrouwen in Mamoulians film wekken een moderne indruk. Jekylls verloofde Muriel durft haar conservatieve vader zelfs tegen te spreken. Ook Jekyll wordt volop door Muriel geplaagd. De dokter wil dolgraag met Muriel trouwen, en het liefst snel, het huwelijk moet immers geconsumeerd worden. Muriel hapt echter niet toe en bekritiseert hem om zijn ongeduld. In deze fase is het juist Jekyll die in Muriel zijn 'perfect mirror' ziet.

Jekylls introductie in de zonde geschiedt ook volledig op vrouwelijke termen. Weliswaar schiet hij als een koene ridder een dame in nood te hulp; de volkse Ivy weet deze situatie snel om te keren. Zij heeft zin en handelt hiernaar. Jekyll wil wel, maar mag niet. Zodra hij zich gefrustreerd in Hyde heeft veranderd, zoekt hij Ivy weer op, en prompt neemt hij de touwtjes in handen. Wel krijgt Ivy's pijn nu een duidelijke invulling. Een ijzingwekkende scene toont Ivy's mentale en fysieke wonden. Ivy krimpt ineen bij elk dreigend woordje van Hyde. Voor veel mishandelde vrouwen moet deze scene herkenbaar zijn geweest.³⁵ Ivy's oplossing voor haar ellende is echter clichématig. Ze zoekt Jekyll op en biedt hem in ruil voor hulp haar lichaam aan.

literaire teksten (Heerlen 2014), 236, 243.

31 S. Cao & Liu Dan, 'Femininity in The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde', *English Language and Literature Studies* (2012), 124-125.

32 https://en.wikipedia.org/wiki/Pre-Code_Hollywood#cite_note-LaSalle-14 URL bezocht op 12 september '15.

33 https://en.wikipedia.org/wiki/Motion_Picture_Production_Code URL bezocht op 12 september '15.

34 J. Lodge, *Hollywood in de jaren '30* (Weert 1986), 56.

35 C. King, 'Dr. Jekyll and Mr. Hyde: A Filmography', *Journal of Popular Film and Television* (2010), 10.

Muriel wordt uiteindelijk ook vastgepind op haar vaste plek, die van 'moeder de vrouw'. Waar ze nog zo assertief begon, verandert zij in het bekende baken van steun. Muriel verdedigt de dokter bij al zijn grillen. Jekyll vraagt aan het eind om vergeving, maar geeft tegenover Muriel nooit openheid van zaken. Muriel accepteert dit echter als een vergevende moeder. In misschien wel de meest oedipale scene uit alle adaptaties, wiegt zij Jekyll als een klein kind. Wanneer Jekyll zijn escapades met de dood bekoopt, is Muriel opvallend afwezig. Zij hoeft niet met de waarheid geconfronteerd hoeft te worden. De Victoriaanse mannen regelen hun zaakjes onderling.

Zo laat Mamoulians film een wat vreemde nasmaak achter. De aanvankelijke assertiviteit van de twee vrouwelijke hoofdpersonages levert hen enkel ellende op. Waxman stelt dat het erop lijkt alsof het juist de vrouwelijke mondigheid is die dit geweld 'provoceert'. De vrouwen krijgen toch weer de schuld.³⁶

2.3 Mary Reilly, de vrouwelijke tegenstem vanaf de jaren '60

De literatuurwetenschapper Bakhtin ontwikkelde begin twintigste eeuw het begrip 'dialogisme', om aan te geven dat elke tekst een dialoog aangaat met de voorgangers.³⁷ In de jaren '60 zien we dit intertekstuele principe in optima forma. Er worden verschillende romans geschreven die vergeten vrouwelijke stemmen reconstrueren³⁸. Eén van de eerste die op deze manier 'terugsprak' was Jeanne Rhys. Zij gaf in *Wide Sargasso Sea* (een 'prequel' op *Jane Eyre*) een stem aan de eerste echtgenote van Rochester. Deze 'woman in the attic' zat in het boek van Austen op zolder verstopt, maar werd door Rhys uit haar isolement bevrijd.

Eind jaren '80 deden Emma Tennant en Valerie Martin iets vergelijkbaars met Stevensons brontekst. Tennant schreef in 1989 een novelle waarin zij het verhaal van Stevenson actualiseerde, en qua gender omkeerde.³⁹ Martin zat met haar roman *Mary Reilly* nog directer op de lijn van voorganger Rhys. Jekylls dienstmeisje Mary slaapt zelfs 'in the attic'. Doordat Martin vanuit het perspectief van het dienstmeisje schrijft, kan zij laten zien hoe Mary Reilly in de Victoriaanse samenleving onder een dubbel nadeel lijdt: ze is vrouw én arm.⁴⁰

Van Martins boek werd in 1996 door Frears een adaptatie gemaakt, met in de hoofdrollen Julia Roberts en John Malkovich. Een uur lang benadrukt deze adaptatie alle facetten die eerder werden verdoezeld. Niet alleen zijn er veel meer vrouwenrollen – Mary heeft zelfs een moeder – deze vrouwen zijn sterker, nieuwsgieriger en vertonen onderling solidariteit. Het geweld tegen meisjes wordt onverbloemd getoond. Zo zien we de kinderprostituees in de Victoriaanse bordelen. Ook voor Mary's pijn is veel aandacht. Ze gaat haar 'meester' Jekyll gaandeweg vertrouwen, en vertelt hem over haar verleden. Hierbij wordt de episode van vertrapte meisje aan de nare jeugd van Mary gekoppeld. We vernemen dan dat Mary een gewelddadige vader had. De suggestie dat hij haar misbruikt heeft is onontkoombaar.

36

C. Foss, When "good" men turn bad: 'Mary Reilly' as disturbing allegory of domestic abuse, *Literature Film Quarterly* (2000), 12.

37 R. Stam, 'Introduction: The Theory and Practice of Adaptation', in *Bewerkte boeken. Verfilmingen van literaire teksten* (Heerlen 2014), 51.

38 M. Bryk, The maidservant in the attic: Rewriting Stevenson's strange case of Dr Jekyll and Mr Hyde in Valerie Martin's *Mary Reilly*, *Women: A Cultural Review* (2004), 208.

39 P. Widdowson, 'Writing back': contemporary revisionary fiction', *Textual Practice* (2006), 497.

40 M. Bryk, The maidservant in the attic: Rewriting Stevenson's strange case of Dr Jekyll and Mr Hyde in Valerie Martin's *Mary Reilly*, *Women: A Cultural Review* (2004), 211.

Wanneer Jekyll zich als Hyde begint te misdragen toont hij zijn ware aard. Er ontstaat een driehoeksverhouding waarin Jekyll poetsvrouw Mary gebruikt om de daden van Hyde onder de mantel te vegen. Tegelijkertijd probeert hij haar in beide hoedanigheden te versieren, juist door Mary tegen 'zijn andere zelf' uit te spelen. Gedurende deze 'omsingeling' wordt Hyde overduidelijk gelijkgesteld wordt met Mary's vader. De getraumatiseerde Mary valt voor de 'goede' vader die ze nooit had, maar begint erotisch te dromen van haar slechte 'vader'.⁴¹ Naarmate de film vordert wordt steeds duidelijker hoe Mary (toch al in een dienende rol!) een onderdanigheid vertoont die sadomasochistisch is te noemen.⁴² Niet voor niets hebben de ketenen van de loopbrug richting Jekyll's laboratorium veel weg van een vernederende sm-fantasie.

Voor een adaptatie die zo vernieuwend begint, voelt het slot wederom vreemd vertrouwd aan. De film is dan geswitcht van Mary's slachtofferschap naar de 'tragiek' van Jekyll, de dokter die zijn lusten niet de baas kan. Net zoals in de andere adaptaties smeekt hij om vrouwelijke vergeving. Mary, inmiddels volledig in de ban van beide kanten van haar meester, legt slechts haar hoofd op zijn borst. Blijkbaar is zij enkel nog 'nodig' om de man met zijn duistere kant te verzoenen.⁴³ Ook deze adaptatie steunt zo op de door Cao aangehaalde Victoriaanse vrouwbeelden. Mary transformeert gedurende de film van een onbevleete engeltje, in een seksuele begerenswaardige vrouw, om te eindigen als de enige persoon die nog troost kan bieden. Door Jekyll te vergeven, vergeeft ze in één moeite door haar vader en de Victoriaanse samenleving.⁴⁴ Zou dat de bedoeling van Valerie Martin zijn geweest?

41 M. Bryk, The maidservant in the attic: Rewriting Stevenson's strange case of Dr Jekyll and Mr Hyde in Valerie Martin's Mary Reilly, *Women: A Cultural Review* (2004), 213.

42 C. Foss, When "good" men turn bad: 'Mary Reilly' as disturbing allegory of domestic abuse, *Literature Film Quarterly* (2000), 12.

43 C. Foss, When "good" men turn bad: 'Mary Reilly' as disturbing allegory of domestic abuse, *Literature Film Quarterly* (2000), 13.

44 C. Foss, When "good" men turn bad: 'Mary Reilly' as disturbing allegory of domestic abuse, *Literature Film Quarterly* (2000), 15.

Slotbeschouwing

*Ik wil het wel uitschreeuwen: ik pik het niet langer, maar één ding is zeker, ik heb wel erger gepikt, en ik heb nu geen recht van spreken, net als altijd.*⁴⁵

Tallose filmadaptaties hebben vanaf de vroege twintigste eeuw vrouwen een plek gegeven in de wereld van Jekyll & Hyde. Of dit een plek was die vrouwen zich wensten, is echter de vraag. In de drie films die hier zijn geanalyseerd heeft de vrouw weliswaar almaar meer 'screentime' gekregen, ze blijft toch altijd de 'love interest' die Jekyll en Hyde moet aanvullen.⁴⁶ Veel verandert er niet. Van echte vrijheid is geen sprake. Er lijkt in het behoudende Hollywood ook diep in de jaren '90 nog altijd een wereld voor de vrouw te winnen. Zelfs het boek van Martin krijgt een conservatief sausje. Een aardig detail hierbij is dat de écht foute verfilmingen nog onbesproken zijn gebleven. Er bestaan adaptaties die Jekyll in Miss Hyde laten veranderen; misschien wel de ultieme vorm van mannelijke toe-eigening. Nog in 1995 en 2003 verschenen parodieën van dit type⁴⁷.

Voor 2015 staat er opnieuw een verfilming aangekondigd.⁴⁸ Ik ben benieuwd of deze film een sprekende rol zal geven aan het vertrappelde meisje. Campbell schreef al dat 'vertrappelen' als conventie moest worden gelezen.⁴⁹ Een versie met Hyde als pedofiel bestaat nog niet, en zou zeker aansluiten bij de angsten van onze tijd. Maar misschien moeten de filmmakers vooral gaan nadenken over een hoofdrol voor Dr. Mary Jekyll. In wat voor Hyde zou zij willen veranderen? Wat is haar geheime fantasie? Misschien dat Fanny Stevenson daar ook wel een mening over had.

45 V. Martin, *Mary Reilly*. Een vrije bewerking van Dr. Jekyll en Mr. Hyde (Amsterdam 1990), 161.

46 C. Foss, 'When "good" men turn bad: 'Mary Reilly' as disturbing allegory of domestic abuse', *Literature Film Quarterly* (2000), 12.

47 K. Elliott, 'Gothic – Film Parody', *Adaptation* (2008), 32.

48 <http://www.imdb.com/title/tt3132614/> URL bezocht op 16 september '15.

49 C. Campbell, 'Women and Sadism in Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde: "City in a Nightmare"', *English Literature in Transition 1880-1920* (2014), 311.

Literatuurlijst

Boeken

Brillenburg Wurth, K. en A. Rigney, *Het leven van teksten. Een inleiding tot de literatuurwetenschap* (Amsterdam 2006).

Burke, T., *York Notes. The Strange Case of Dr Jekyll and Hyde* (Londen 1998).

Canegem, R. van., *Geschiedenis van Engeland* (Leuven 2003).

Frayling, C., *De herkomst van horror* (Hilversum 1996).

Geraghty, C., 'Innarrative and characterization in classic adaptations. David Copperfield, Oliver Twist, and Pride and Prejudice', in *Bewerkte boeken. Verfilmingen van literaire teksten* (Heerlen 2014).

Hardy, P., *Science Fiction* (Londen 1984).

Hobsbawm, E.J., *De tijd van het kapitaal* (Amsterdam 1979).

Lodge, J., *Hollywood in de jaren '30* (Weert 1986).

Martin, V., *Mary Reilly. Een vrije bewerking van Dr. Jekyll en Mr. Hyde* (Amsterdam 1990).

Nabokov, V., *Lectures on literature* (New York 1980).

Stam, R., 'Introduction: The Theory and Practice of Adaptation', in *Bewerkte boeken. Verfilmingen van literaire teksten* (Heerlen 2014).

Scholz, A., 'Jamesian Proportions. The Henry James Film Boom in the 1990s' in *Bewerkte boeken. Verfilmingen van literaire teksten* (Heerlen 2014).

Stevenson, R.L., *De zonderlinge geschiedenis van dr. Jekyll & mr. Hyde* (Utrecht 2015).

Artikelen

Bryk, M., 'The maidservant in the attic: Rewriting Stevenson's strange case of Dr Jekyll and Mr Hyde in Valerie Martin's Mary Reilly', *Women: A Cultural Review* (2004).

Cao, S., en L. Dan, 'Femininity in The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde', *English Language and Literature Studies* (2012).

Campbell, C., 'Women and Sadism in Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde: "City in a Nightmare"', *English Literature in Transition, 1880-1920* (2014)

Casella, D., 'Feminism and the Female Author: The Not So Silent Career of the Woman Scenarist in Hollywood – 1896–1930', *Quarterly Review of Film and Video* (2006).

Foss, C., 'When "good" men turn bad: "Mary Reilly" as disturbing allegory of domestic abuse,

Literature Film Quarterly (2000).

King, C., 'Dr. Jekyll and Mr. Hyde: A Filmography', *Journal of Popular Film and Television*, (2010).

Widdowson, P., 'Writing back': contemporary revisionary fiction', *Textual Practice* (2006).

Websites

<http://www.theguardian.com/uk/2000/oct/25/books.booksnews>

<http://greenmansoccasional.blogspot.nl/2008/02/8-february-1886-black-monday.html>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Victoriaans_tijdperk

https://en.wikipedia.org/wiki/Clara_Beranger

https://en.wikipedia.org/wiki/Motion_Picture_Production_Code

https://en.wikipedia.org/wiki/Pre-Code_Hollywood#cite_note-LaSalle-14

<http://www.imdb.com/title/tt3132614/>